

POSTANOWIENIE

Dnia 30 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 30 maja 2017 r.,

sprawy **J.C.**

skazanego z art. 282 k.k., art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k., art. 191 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i w zw. z art. 11 § 2 k.k.

z powodu kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego

od wyroku Sądu Okręgowego w [...]

z dnia 24 listopada 2016 r. r., sygn. akt V Ka .../16,

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w [...]

z dnia 17 marca 2016 r., sygn. akt VI K .../15,

p o s t a n o w i ł

1. oddalić kasację, jako oczywiście bezzasadną,

2. zwolnić skazanego J.C. od kosztów sądowych postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

J.C., wraz z dwoma innymi osobami, został oskarżony o to, że w okresie od 30 czerwca 2014 r. do 4 lipca 2014 r. w [...], w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w krótkich odstępach czasu, działając wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, co do których wyłączono materiał do odrębnego postępowania, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej w dniu 30 czerwca 2014 r., pozbawiając B.S. wolności poprzez przetrzymywanie za szyję i przewożenie samochodem oraz kierując wobec niego groźby zamachu na życie i zdrowie, a także zachowując się w sposób, który wzbudził w pokrzywdzonym uzasadnioną obawę ich spełnienia, a

także grożąc M. F. zrobieniem krzywdy B.S., usiłował doprowadzić pokrzywdzonego B.S., w zamian za odstąpienie od spełnienia grózb, do przekazania kwoty 100.000 zł, a także paczki z zawartością 5 kg 3MMC oraz 2 kg pentedronu, tj. środków służących do produkcji dopalaczy, a następnie stosując przemoc oraz grożąc jej użyciem zmusili pokrzywdzonego do wydania kwoty 14.800 zł, a także paczki z nieustalonym środkiem o wartości 2.000 Euro, a nadto, w zamiarze zmuszenia pokrzywdzonego do rozporządzenia mieniem w postaci samochodu marki Grand Cherokee o nr rej. [...] o wartości 25.000 zł należącego do M.F., przemocą oraz poprzez użycie grózb karalnych zmusili B.S. do wydania dokumentów w postaci dowodu rejestracyjnego oraz polisy ubezpieczeniowej, a następnie w dniu 4 lipca 2014 r. żądali wydania w/w kwoty, lecz zamierzonego celu nie osiągnęli z uwagi na zatrzymanie przez Policję, tj. o czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k. i art. 189 k.k. w zw. z art. 280 k.k. w z art. 11 § 2 k.k. i w zw. z art. 12 k.k.

Po rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z dnia 17 marca 2016 r., Sąd Rejonowy w [...], sygn. akt VI K .../15, uznał oskarżonego J.C. za winnego dokonania zarzucanego mu czynu wypełniającego dyspozycję art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k. i art. 280 § 1 k.k. i art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i za to na podstawie art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. w zw. z art. 33 § 2 k.k. wymierzył oskarżonemu karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywnę w wysokości 50 stawek dziennych po 10 zł każda. Nadto Sąd, na podstawie art. 46 § 1 k.k., zasądził od oskarżonych w sprawie, w tym od J.C. solidarnie kwotę 23.120 zł na rzecz pokrzywdzonych B.S. i M.F. tytułem naprawienia szkody w całości.

Apelacje od orzeczenia Sądu I instancji wnieśli prokurator oraz m.in. obrońca oskarżonego J.C..

Prokurator zaskarżył wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięcia o karze na niekorzyść m.in. oskarżonego J.C., zarzucając rażącą niewspółmierność orzeczonej wobec oskarżonego J.C. kary 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności i grzywny w wysokości 50 stawek dziennych po 10 złotych każda w stosunku do stopnia społecznej szkodliwości przestępstw, jakich dokonał oskarżony oraz w relacji do celów, jakie kary te winny spełnić w zakresie prewencji szczególnej i

społecznego oddziaływania. Na zakończenie prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

Obrońca oskarżonego J.C. zaskarżył wyrok w części dotyczącej tego oskarżonego w całości, zarzucając w oparciu o art. 438 pkt 3 k.p.k.:

- błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na jego treść, a polegający na przypisaniu oskarżonemu zarzucanego mu w akcie oskarżenia czynu, podczas gdy prawidłowa ocena materiału dowodowego nie daje wystarczających podstaw do przypisania mu winy w zakresie popełnienia zarzucanego mu czynu z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k. i art. 280 § 1 k.k. i art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

Z ostrożności procesowej skarżący na podstawie art. 438 pkt 1 k.p.k. zarzucił wyrokowi także:

- obrazę prawa materialnego, tj. art. 282 k.k. w zw. z art. 13 k.k. oraz art. 280 k.k. poprzez niewłaściwe zastosowanie, polegające na uznaniu, że oskarżony swoim zachowaniem wypełnił wszystkie znamiona czynu określonego w tych przepisach, podczas gdy w warunkach ustalonego przez sąd *meriti* stanu faktycznego nie sposób przyjąć, że oskarżony działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, w szczególności biorąc pod uwagę, że oskarżony informował pokrzywdzonego, że jest odpowiedzialny za dług jaki zaciągnął u innego z oskarżonych, ponadto oskarżeni (w tym oskarżony J. C.) oraz pokrzywdzony mieli świadomość o istnieniu zobowiązania, a więc powyższe prowadzi do wniosku, że oskarżony wypełnił znamiona występkę zmuszania do zwrotu wierzytelności, określonego w art. 191 § 2 k.k.;

- obrazę prawa materialnego poprzez dokonanie błędnej kwalifikacji czynu przypisanego oskarżonemu z art. 189 § 1 k.k., podczas gdy w tym przypadku następuje pomijalny, pozorny zbieg przepisów.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonym zakresie i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uniewinnienie oskarżonego od popełnienia przypisanego mu czynu, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie - z ostrożności procesowej - o zmianę

zaskarżonego wyroku poprzez przyjęcie kwalifikacji prawnej jako występku z art. 191 § 2 k.k., wyeliminowanie z kwalifikacji prawnej art. 189 k.k. oraz obniżenie oskarżonemu kary pozbawienia wolności do 6 miesięcy oraz warunkowego zawieszenia jej wykonania na okres próby 2 lat.

Po przeprowadzonym postępowaniu odwoławczym, Sąd Okręgowy w [...] wyrokiem z dnia 24 listopada 2016 r., sygn. V Ka .../16, zmienił zaskarżone orzeczenie m.in. w stosunku do oskarżonego J.C., przyjmując, że oskarżeni, w tym J.C., w okresie od 30 czerwca 2014 r. do 4 lipca 2014 r. w [...], w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w krótkich odstępach czasu, działając wspólnie i w porozumieniu oraz z innymi dwoma osobami, co do których wyłączono materiały do odrębnego postępowania, w celu wymuszenia zwrotu wierzytelności przysługującej D. B. wobec B.S. w kwocie 81.000 zł oraz w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, w dniu 30 czerwca 2014 r. stosując przemoc polegającą na przytrzymywaniu za szyję i przewożeniu samochodem B.S. oraz kierując wobec niego groźby zamachu na zdrowie, a także zachowując się w sposób, który wzbudził w pokrzywdzonym uzasadnioną obawę ich spełnienia, a także grożąc M.F. zrobieniem krzywdy B.S. usiłowali doprowadzić pokrzywdzonego w zamian za odstąpienie od spełnienia gróźb do przekazania kwoty 100.000 zł albo paczki z zawartością 5 kg 3MMC oraz 2 kg pentedronu, tj. środków służących do produkcji dopalaczy, a w następstwie zastosowania opisanej przemocy oraz gróźb doprowadzili pokrzywdzonego do wydania kwoty 14.800 zł, z której co najmniej 7.000 zł przeznaczyli dla oskarżonych J.C. i innych osób, co do których materiały dowodowe wyłączono do odrębnego postępowania, a także doprowadzili pokrzywdzonego do wydania paczki z nieustalonym środkiem o wartości 2.000 Euro, a nadto w zamiarze zmuszenia pokrzywdzonego do zwrotu pozostałej części wierzytelności oraz w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, w zamiarze zmuszenia pokrzywdzonego do rozporządzenia mieniem w postaci samochodu marki Grand Cherokee o nr rej. [...] o wartości 25.000 zł należącego do M.F. doprowadzili B.S. do wydania dokumentów tego samochodu w postaci dowodu rejestracyjnego oraz polisy ubezpieczeniowej, a następnie w dniu 4 lipca 2014 r. żądali wydania kwoty 10.000 zł, lecz zamierzonego celu nie osiągnęli z uwagi na zatrzymanie przez Policję, a czyn ten wypełnił dyspozycję art. 282 k.k., art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k., art. 191 § 2 k.k. w zw.

z art. 12 k.k. i w zw. z art. 11 § 2 k.k. i w zw. z art. 4 § 1 k.k., zaś za podstawę prawną wymierzonej J.C. kary pozbawienia wolności przyjął art. 282 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i art. 4 § 1 k.k. oraz obniżył zasądzoną kwotę z art. 46 § 1 k.k. do 7.000 zł, a w miejsce zasądzonej od oskarżonych na rzecz oskarżyciela posiłkowego B.S. solidarnie kwoty 1.476 zł, zasądził od każdego z oskarżonych na rzecz oskarżyciela posiłkowego B.S. kwoty po 492 zł. W pozostałym zakresie Sąd utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

We wniesionej na korzyść skazanego J.C. kasacji obrońca zarzucił:

1. naruszenie prawa materialnego, mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a mianowicie art. 282 k.k. poprzez błędną wykładnię tego przepisu i przyjęcie:

- że czyn oskarżonego wyczerpuje znamiona przestępstwa wymuszenia rozbójniczego, podczas gdy oskarżony działał w subiektywnym przekonaniu, iż działa w celu zwrotu realnej i zasługującej na ochronę prawną wierzytelności w zakresie całej żądanej od pokrzywdzonego kwoty,
- że oskarżony działał w celu osiągnięcia korzyści majątkowej poprzez zmuszenie pokrzywdzonego do niekorzystnego rozporządzenia swoim mieniem, tj. kosztem pokrzywdzonego, podczas gdy wynagrodzenie jakie miał otrzymać oskarżony miało być prowizyjne od odzyskanej kwoty od pokrzywdzonego, co wskazuje, iż w ocenie oskarżonego cała kwota jaką oskarżeni mieli odzyskać od pokrzywdzonego, a zlecona do odzyskania przez D. B., stanowi prawnie chronioną wierzytelność przysługującą D. B.,

2. naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, wynikające z naruszenia prawa materialnego wskazanego powyżej, a mianowicie art. 437 § 1 i 2 k.p.k. poprzez utrzymanie wobec oskarżonego rażąco niewspółmiernej kary w postaci bezwzględnej kary pozbawienia wolności w wymiarze 2 lat i 6 miesięcy, podczas gdy wobec wyczerpania przez oskarżonego znamion jedynie czynu z art. 191 § 2 k.p.k. uzasadniało wymierzenie oskarżonemu kary pozbawienia wolności poniżej 2 lat i warunkowe zawieszenie wykonania tej kary na okres próby,

3. naruszenie prawa materialnego, mające istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku, a mianowicie art. 53 § 1 i 2 k.k. poprzez błędne jego zastosowanie i błędne

ustalenie okoliczności uzasadniających wymierzenie oskarżonemu rażąco niewspółmiernej kary w postaci bezwzględnej kary pozbawienia wolności w wymiarze 2 lat i 6 miesięcy z uwagi na nienależyte uwzględnienie stopnia winy i społecznej szkodliwości czynu oskarżonego, podczas gdy oskarżony nie stosował wobec pokrzywdzonego żadnych gróźb i przemocy, nie uczestniczył do końca w przedmiotowym przedsięwzięciu, rezygnując z podejmowania dalszych działań, nie podejmował żadnych decyzji, co do wykonywanych działań, nie dokonywał podziału ról w podejmowanych działaniach przez oskarżonego, a tym samym jego rola w popełnieniu przestępstwa była marginalna i jedynie sprowadzała się do jego obecności podczas początkowej fazy zdarzeń, podczas gdy całym organizatorem przedsięwzięcia, koordynatorem działań oraz w szczególności prowadzącym rozmowy z pokrzywdzonym, uzgadniającym sposób zwrotu wierzytelności i sposoby zabezpieczenia tej wierzytelności był D. B., który *de facto* otrzymał karę łagodniejszą od oskarżonego J.C..

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację prokurator wniósł o jej oddalenie, jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona przez obrońcę skazanego jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu art. 535 § 3 k.p.k.

Zgodnie z art. 519 k.p.k., kasacja może być wniesiona od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie, a zarzuty kasacyjne nie mogą wprost kwestionować ustaleń faktycznych, bowiem kasacja może być wniesiona tylko z powodu uchybień wymienionych w art. 439 k.p.k. lub innego rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia (art. 523 § 1 k.p.k.).

Do obrazu prawa materialnego może dojść w wyniku jego błędnej wykładni lub subsumpcji, bądź niezastosowania określonego przepisu w sytuacji, gdy jego zastosowanie jest obowiązkowe. Należy wszakże podkreślić, że zarzut obrazu prawa materialnego nie może być łączony z kwestionowaniem ustaleń faktycznych. Skarżący podnosi w kasacji, że w sprawie doszło do błędnej wykładni art. 282 k.k.,

jednak rozwinięcie tego zarzutu i jego uzasadnienie dowodzą, że w istocie rzeczy podniesiony został, niedopuszczalny przecież w postępowaniu kasacyjnym, zarzut błędu w ustaleniach faktycznych. Niczym innym niż kwestionowaniem faktów jest utrzymywanie, że skazany w subiektywnym przekonaniu działał „w celu zwrotu realnej i zasługującej na ochronę prawną wierzytelności w zakresie całej żądanej od pokrzywdzonego kwoty” – wszak ustalenia Sądu odwoławczego wskazują na odmienny stan rzeczy. Przypomnieć można za Sądem Okręgowym, że wierzytelność, z której spłatą zalegał pokrzywdzony, opiewała na sumę 81.000 zł, tymczasem skazani, a wśród nich J.C., dochodzili od pokrzywdzonego B.S. kwoty 100.000 zł, na którą składać się miało także umówione między nimi wynagrodzenie za pomoc udzieloną D. B. w tej sprawie. W tym zakresie Sąd uznał, iż żądając dodatkowo kwoty 19.000 zł działali oni, w tym i J.C., w celu osiągnięcia nieuprawnionej korzyści majątkowej, zaś stosując przemoc i groźby jej użycia doprowadzili pokrzywdzonego do wydania kwoty 14.800 zł, z której co najmniej 7.000 złotych przeznaczono dla kilku skazanych, w tym i J.C., nadto do wydania paczki z nieustalonym środkiem o wartości 2.000 Euro oraz do wydania dokumentów do samochodu należącego do M.F. o wartości 25.000 zł, a poza tym żądali wydania kwoty 10.000 zł, którego to celu nie osiągnęli z uwagi na ich zatrzymanie przez Policję. Zdaniem Sądu Okręgowego zarówno skazany J.C., jak i pozostali skazani w sprawie, dopuścili się wymuszenia rozbójniczego tak w fazie dokonania, jak i w przypadku jego fragmentu w stadialnej usiłowania popełnienia wymuszenia rozbójniczego (w zakresie kwoty 10.000 zł). Sąd odwoławczy podkreślił, że w sprawy nie doszło do natychmiastowego wydania żądanych przedmiotów przez pokrzywdzonego. Tak jemu, jak i jego narzeczonej dano czas, w ciągu którego mieli zgromadzić kwotę pieniężną, ponadto pokrzywdzony wyszedł z inicjatywą, że w ramach wzajemnych rozliczeń wyda D. B. paczkę z nieustalonym środkiem o wartości ok. 2.000 Euro. Realizując swój przestępczy plan etapami sprawcy nie grozili każdorazowo pokrzywdzonemu użyciem przemocy. Miał on świadomość, że przemoc może zostać użyta w razie gdyby nie zadośćuczynił żądaniom sprawców.

Równie nieuprawnione jest doszukiwanie się obrazy prawa materialnego poprzez utrzymywanie, że skazany nie działał w celu osiągnięcia korzyści

majątkowej. Pomijając okoliczność, że jest to także kwestia natury faktycznej, należy zauważyć, iż wywód skarżącego odrywa się od powszechnie akceptowanego rozumienia pojęcia korzyści majątkowej i pomija treść art. 115 § 4 k.k. Korzyścią majątkową jest nie tylko przysporzenie zwiększające stan aktywów, ale także zmniejszenie wysokości pasywów. Niezależnie od ustaleń, że sprawcy dążyli do zmuszenia pokrzywdzonego do rozporządzenia mieniem o wartości wyższej od wierzytelności, już sam zwrot sumy odpowiadającej wierzytelności uzasadnia przyjęcie działania w celu osiągnięcia korzyści majątkowej dla siebie albo kogo innego, jak stanowi art. 115 § 4 k.k. Jeśli dodać do tego, że skazany za swój udział w rozważanym przestępstwie miał otrzymać wynagrodzenie, kwestia omawianego celu działania nie może budzić wątpliwości.

Zarzut z pkt 2 kasacji pozornie wiąże się z rzekomym naruszeniem prawa procesowego. Twierdzenie, że Sąd odwoławczy naruszył przepisy art. 437 § 1 i 2 k.p.k., ponieważ utrzymał w mocy orzeczenie o karze ignoruje treść wskazanych przepisów, z których wynika, jakie rozstrzygnięcia mogą zapaść po rozpoznaniu środka odwoławczego. Sąd Okręgowy nie mógł naruszyć tych przepisów skoro wskazują one na możliwość utrzymania w mocy określonego rozstrzygnięcia. Rzeczywisty sens omawianego zarzutu sprowadza się zatem do zakwestionowania rozstrzygnięcia o karze na płaszczyźnie jej niewspółmierności, na co wskazuje także zarzut z pkt 3, co przecież, w świetle art. 523 § 1 zd. 2 k.p.k. jest w kasacji niedopuszczalne. Jedynie na marginesie podkreślić należy, iż zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego rażąca niewspółmierność kary występuje wtedy, gdy kara orzeczona nie uwzględnia w należyty sposób stopnia społecznej szkodliwości przypisywanego czynu oraz nie realizuje wystarczająco celu kary, ze szczególnym uwzględnieniem celów zapobiegawczych i wychowawczych. Pojęcie niewspółmierności rażącej oznacza znaczną, wyraźną i oczywistą, a więc niedającą się zaakceptować dysproporcję między karą wymierzoną a karą sprawiedliwą, czyli zasłużoną. Wbrew twierdzeniom autora kasacji wymierzona skazanemu J.C. kara 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz grzywny w wysokości 50 stawek dziennych po 10 zł każda należycie odzwierciedla stopień społecznej szkodliwości przypisanego skazanemu czynu. Uwadze Sądu nie uszło, że nie uczestniczył on w zdarzeniach mających miejsce w

dniu 4 lipca 2014 r., był jednak obecny przy rozmowie pokrzywdzonego z D. B. pod centrum handlowym, towarzyszył mu w drodze do S., uniemożliwiając pokrzywdzonemu ucieczkę, wywierał na pokrzywdzonych nacisk w sprawie wydania należącego do nich samochodu „pod zastaw” i partycypował w podziale kwoty uzyskanej od pokrzywdzonego B.S.. Jednocześnie Sąd miał na uwadze uprzednią karalność J.C., w tym za czyny przeciwko mieniu, a w szczególności wyczerpujące dyspozycje art. 281 k.k. oraz art. 191 § 1 k.k. Okoliczność ta, zdaniem Sądu, sprzeciwiała się sformułowaniu wobec niego pozytywnej prognozy kryminologicznej, jako że wskazuje, iż wchodzi w konflikt z obowiązującym prawem i nie ma to charakteru incydentalnego. Nadto skazany J.C. nie przejawia żadnego krytycyzmu wobec swojego nagannego postępowania. Z kolei przepis art. 53 § 1 k.k. zawiera ogólne dyrektywy wymiaru kary, konkretyzowane w orzeczeniu sądu, w ramach sędziowskiej swobody kształtowania represji karnej, co oznacza, że rozstrzygnięcie o karze nie może być kwestionowane poprzez zarzut obrazy tego przepisu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak na wstępie.

kc